

Тхір В.Б. Особливості евфемістичних жаргонів політичного дискурсу / В.Б.Тхір // Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія. – Черкаси, 2006. – Ч.10. – С.395–398.

УДК 811.111' 373.49

ОСОБЛИВОСТІ ЕВФЕМІСТИЧНИХ ЖАРГОНІВ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Тхір В.Б. (м.Івано-Франківськ)

The article deals with analysing euphemistic jargons in the contemporary English political discourse and defining their lexical, semantic, structural and pragmatic peculiarities. The author singles out the ways of political euphemisms formation and motives for political jargons application. The results of the analysis allow to make a conclusion that political euphemistic jargons often go beyond the primary source of their application and are coined to mislead the recipient, distorting important information and concealing the dishonest methods of contemporary politics.

Евфемістичні жаргони вкрай рідко потрапляють у поле зору мовознавців, однак поняття “евфемізм жаргонів” вживається у класифікації Р.Будагова, який розрізняє евфемізми загальнолітературної мови та евфемізми жаргонів. До останніх, на його думку, вдаються тоді, коли в них немає ніякої потреби, і вживаються вони не тільки стосовно тих предметів чи понять, точні назви яких вимовляти незручно [3, 98]. У нашому дослідженні евфемістичним жаргоном будемо вважати сукупність мовних засобів, які мають на меті прикриття з якоїсь причини неприйнятних явищ та понять дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи (визначення наше – В.Т.). Завдання статті полягає у визначенні рис політичних евфемістичних жаргонів англійської мови, їх прагматики та основних мотивів вживання. Оскільки в українській англістиці ця тематика практично не висвітлювалася, результати дослідження дозволять розширити уявлення про інтеракцію явищ евфемії та жаргону в англійській мові та сприятимуть полегшенню декодування евфемічних одиниць.

Первинною сферою вживання політичних евфемізмів є політичний дискурс. Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у

політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з існуючими традиціями та отримали перевірку досвідом [2, 6]. Основними характеристиками сучасної політичної комунікації є наступні: вона, у першу чергу, орієнтована на аудиторію (*is audience oriented*), має жорсткі обмеження у часі (*has short-term orientation*), базується на досягненні певної мети (*communication based on objectives*), важливу роль відіграють засоби масової інформації (*importance of the mass media*) [9, 8]. Таким чином, через свою інтенціональність на досягнення певного прагматичного ефекту та орієнтованість на аудиторію, сучасна політична комунікація є неможливою без вживання евфемізмів та так званого «*doublespeak*», що набули значного поширення через засоби масової інформації. Сукупність евфемістичних засобів мовлення, що вживаються представниками політичних кіл задля пом'якшення негативних аспектів реальності чи приховання політичних помилок, переконання електорату, представників опозиції чи пересічного реципієнта, будемо вважати політичним евфемістичним жаргоном і ототожнюватимемо з поширеним у західній лінгвістиці терміном “імпліцитно-натяжковий діалект”.

Американський уряд має декілька імпліцитно-натяжкових мовних діалектів: *officialese*, *official jargon*, *bureaucratese*, *Federal prose*, *State* та *gobble-dygoon*, а офіційною мовою Міністерства Оборони США є діалект *Pentagonese*, відомий ще під аббревіатурою *DOD*. У Великобританії такий діалект знають під назвами *Whitehallese* та *Obscuranto*. Жаргони типу *bureaucratese* характеризуються двома прагматичними особливостями: 1) мотиваційний чинник їх вживання – прагнення виключити з групи людей, що до неї не належать; 2) щоби підвищити свій статус, політики, використовуючи, зокрема, запозичені одиниці, вживають різноманітні синоніми, маючи на меті заплутати прості повідомлення та надати їм важливості. Таким чином, політичні евфемізми спотворюють інформацію та стають незрозумілими пересічному реципієнтові. Х.Роусон [10] подає цілу низку евфемізмів імпліцитного мовлення політиків: вбивство політичного діяча подається як *executive action*, незгода між опозиційними партіями – як *exchange of views*, расовий апартеїд – як *separate development*, змова з метою скинути іноземний уряд – як *caper*; економічний термін *depression* (криза) вважається терміном-табу, тому він відомий як *deflation*, *disinflation*, *rolling readjustment*, а безробіття як наслідок кризи евфемізується лексею *underutilization*; хабар у політичних колах номінується одиницями *baksheesh* (запозичення з перської), *contribution*, *cumshaw*, *kickback* чи *commission*, а нелегальне присвоєння грошей – лексею *expropriation*:

"I am now saying that maybe a contribution was made".

(Daily News, 04/05/1987).

Внаслідок наміру досягнути певного перлокутивного ефекту на реципієнта, політичні евфемістичні жаргони характеризуються великою кількістю синонімічних евфемічних одиниць на позначення понять "неправда", "неправдивий", "обманювати" тощо. Різноманітність і різноплановість засобів вербалізації явища неправди в англійській мові свідчать про його соціальну значущість [6, 15]. Як зазначає Х.Вайнріх, "для політиків та дипломатів неправда пов'язана з професією. Вона перетворюється на мистецтво" [4, 45]. Саме функція евфемізмів пом'якшувати, завуальювати прикру небажану дійсність робить їх привабливими для тих політиків, які часто не бажають говорити правду про сферу своєї діяльності, і створили цілий арсенал евфемічної лексики для введення в оману реципієнта. Оскільки узуальні політичні евфемізми в процесі популяризації через ЗМІ інколи втрачають свій евфемістичний потенціал, для політиків стало характерним вживання контекстуальних (ситуативних) евфемічних субститутів, що є "джерелом творення мовної експресії" [1, 90]. Вони виявляють свій евфемістичний зміст лише в певній мовленнєвій ситуації, отже є одиницями вторинної номінації мовленнєвого характеру, тобто «оказіональними використаннями лексичних значень у невластивій для них номінативній функції» [7, 129]. Прагматичною специфікою вживання okazіональних евфемізмів є небажання мовцем того, щоби слухач пов'язав номінативну одиницю із денотатом, який евфемізується, що часто веде до неадекватного сприйняття інформації адресатом. Інакше кажучи, такі евфемістичні звороти свідомо генеруються політичними колами для введення в оману пересічних громадян чи приховування важливої інформації.

Більшість із евфемічних сполучень прямих номінацій, пов'язаних із неправдою, є бінарними словосполученнями, і позитивний прагматичний ефект висловлювання досягається за рахунок позитивної чи нейтральної семантики слів, що входять до них: *opposition research* – пошук інформації, яка би скомпрометувала політичного конкурента; *comparative campaigning* – публічний обман, наклеп на політичного опонента чи підрив передвиборчої кампанії конкурента [10, 88]:

"Mr. Atwater... a specialist in the political attack, has said this about negative (or, as he prefers it, comparative) campaigning: 'There is no danger as long as it's not too harsh, as long as it's not too shrill, as long as it's factual and as long as it's believable'".

(New York Times, 08/29/1988).

Заходи пропагандистського характеру з боку офіційних осіб, спрямовані на приховування правди, наслідків політичних скандалів і помилок евфемізуються сполученнями *damage control* та *damage limitation*, а сама політична неправда подається народу як *categorical inaccuracy*, *fundamental truth*, *plausible denial*, *terminological inexactitude*, *erroneous report* чи *misstatement*:

“It is almost impossible to lie at all in Washington. There are only ‘misstatements’. This was the euphemism evolved by the White House during the Watergate years when spokesmen were caught in ‘untruths’”.

(New York Times, 03/07/1985).

До дієслівних евфемістичних сполучень політичного спотворення чи приховування інформації належать одиниці *to withhold information*, *to put the file in order*, *to cover-up*, *to misspeak*, *to stonewall*, *to contain*:

“‘The President’, [Ron] Ziegler said, ‘misspoke himself’. He explained that the President ... had another case in mind when assuming personal responsibility for Fitzgerald’s being ‘fired, or discharged, or asked to resign’”.

(Harper’s Magazine, 06/1973).

Політики, котрі систематично практикують обман, евфемізуються епітетичними сполученнями *economical with the truth*, *terminologically inexact* чи *less than candid*, а їх неправдиві чи помилкові дії та документи характеризуються як *factually challenged* чи *inoperative*:

“So was the Prime Minister guilty of misleading her audience or being economical with the truth?”

(Guardian Weekly, 11/12/1989).

В евфемістичних жаргонах політичного дискурсу поширеними є професійні евфемізми з поляризацією значення: *a useful and businesslike meeting* – зустріч двох дипломатів, в результаті якої нічого не було досягнуто, *serious and candid discussion* – повна незгода, *cordial meeting* – холодна та недружня зустріч, *democracy* – диктатура, *full and frank meeting* – зустріч, яка не привела до взаємної згоди, *to take care of* – вбити, *brotherly help* – збройне вторгнення:

“... the state’s key witness testified that he had heard Mr.Boyle give the order in 1969 to ‘take care of’ Joseph A.Yablonski”.

(New York Times, 04/09/1974).

Часто евфемістичний ефект досягається за допомогою одиниць з абстрактною семантикою, до яких належать лексеми *thing*, *situation* та *it: the executive privilege thing*

(приховування інформації), *Vietnam situation* (війна у В'єтнамі), *Watergate situation* (Уотергейський скандал) тощо:

“... *the problem – no, not the problem; it’s not a problem, it’s a situation – has been weighing heavily on my mind for a long time*”.

(New York Times, 11/13/1976).

Деякі евфемізми політичних жаргонів утворюються способом аббревіації. У політичній лексиці евфемістичні аббревіатури вживаються з метою оправдання помилкових дій уряду, приховування чи применшення невдалих політичних акцій чи вказівок. Наприклад, у британському варіанті англійської мови акронім *UDI – unilateral declaration of independence* (одностороння заява про незалежність) фактично означає політичний бунт чи революційні дії проти законного уряду держави, а австралійський евфемізм *a U-turn (an unexpected turn)* евфемізує відмову від прийнятої раніше політичної точки зору.

Хоча для мовної діяльності загалом характерна певна тенденція до бережливості, тобто економії мовних ресурсів [5, 372], у переважній більшості випадків політичні евфемізми є довгими, ніж одиниці, які вони замінюють. Вони містять більше літер та складів, і часто два чи більше слів використовуються для евфемістичної заміни одного. Доцільним є визначення евфемістичного потенціалу довгих евфемістичних субститутів у порівнянні з їх коротшими синонімами і прямими найменуваннями. Х.Роусон пропонує точне визначення евфемістичного потенціалу за допомогою так званого “Fog or Pomposity Index” (FOP Index) – показника вуалітивності (переклад наш – В.Т.), який порівнює довжину евфемістичного сполучення з довжиною прямого найменування, додаючи одиницю за кожну додаткову літеру, склад чи слово евфемізму і ділячи суму на кількість одиниць прямого найменування. Наприклад, евфемізм *adjustment downward* має показник вуалітивності 5.75 порівняно з його неевфемістичним відповідником *drop* (18 літер + 4 додаткові склади + 1 додаткове слово = 23, що ділиться на 4 літери прямого найменування) [10, 13].

Зробивши вибірку професійних евфемізмів організацій ЦРУ та ФБР, які у всіх, без винятку, випадках виявилися довгими, ніж їх стигматичні відповідники, ми визначили їх показник вуалітивності. Подана нижче таблиця за принципом зростання демонструє величину показника вуалітивності евфемізмів-синонімів на позначення понять “шпигун” та “шпигунство”, що прямо пропорційна їх евфемістичному потенціалу.

Показник вуалітивності евфемізмів на позначення понять “шпигунство” і

“шпигун”

Пряме найменування	Евфемізм	Показник вуалітивності
<i>Spying</i>	<i>Tattling</i>	1.3
	<i>Espionage</i>	1.8
	<i>Monitoring</i>	2
	<i>Surveillance</i>	2.2
	<i>Intelligence</i>	2.3
	<i>Coordination</i>	2.5
	<i>Covert action</i>	2.5
	<i>Covert operation</i>	3.3
	<i>Counterintelligence</i>	4
	<i>Unacceptable activities</i>	4.8
	<i>Activities incompatible with diplomatic status</i>	9.8
	<i>Spy</i>	<i>Agent</i>
<i>Asset</i>		2
<i>Attache</i>		3
<i>Operator</i>		3.6
<i>Operative</i>		4
<i>Source of information</i>		8.6
<i>Confidential informant</i>		9.6

Виявлено, що з усіх евфемізмів-синонімів до термінів *spying* та *spy* найвищим показником вуалітивності володіють, відповідно, абстрактні евфемізми *activities incompatible with diplomatic status* та *confidential informant*, а найнижчим – евфемізми з досить прозорою семантикою *tattling* та *agent*.

Евфемізми організацій ЦРУ та ФБР не обмежуються денотатами “*spying*” та “*spy*”. "NTC's Dictionary of Euphemisms" А.Бертрам [8] дозволяє виділити цілу групу евфемізмів, пов'язаних із їх діяльністю, а члени шпигунських організацій створили свою власну закодовану мову – *psyop* (*psychological operations*), яка може бути окремим прикладом евфемістичного жаргону. Самі організації ФБР та ЦРУ в США закодовуються словосполученням *intelligence community* чи лексемою *company*, а все, що вважається секретним та небезпечним, – евфемізмом *sensitive*.

Політичні імпліцитно-натякові діалекти постійно поповнюються евфемізмами-неологізмами, що зумовлюється двома причинами: 1) виникненням нових політичних номінацій з негативною конотацією та необхідністю їх заміни; 2) втратою політичними евфемізмами їх евфемістичних рис внаслідок популяризації через ЗМІ.

Аналіз особливостей політичних евфемістичних жаргонів (вживання довгих евфемістичних заміників, утворення евфемізмів шляхом абстрагування, поляризації значення та аббревіації, okazіональність використання евфемістичних субститутів) дозволяє зробити висновок та підтверджує думку західних вчених (Х.Роусон, Х.Вайнріх, Дж.Оруел), що політична риторика здебільшого має на меті введення в оману реципієнта, спотворюючи важливу інформацію та приховуючи методи нечесної політичної гри. Вживання евфемістичних субститутів імпліцитно-натякових діалектів у засобах масової інформації свідчить про те, що евфемістичні жаргони політичного дискурсу виходять за межі свого первинного джерела походження. Подальше дослідження даної проблематики може бути продовжене шляхом аналізу інших видів евфемістичних жаргонів: військового, медичного, юридичного, похоронного, рекламного тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азнаурова Э.С. Стилистический аспект номинации словом как единицей речи. // Языковая номинация (Виды наименований). – М.: Наука, 1977. – С.86-128.
2. Баранов А.Н., Казакевич Е.Г. Парламентские дебаты. Традиции и новации. – М.: Знание, 1991. – 64с.
3. Будагов Р.А. Введение в науку о языке. – Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, Москва, 1958. – 436с.
4. Вайнрих Х. Лингвистика лжи: Пер. с нем. // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М.: Прогресс, 1987. - С.44-87.
5. Пауль Г. Принципы истории языка. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 500с.
6. Потапова О.І. Когнітивно-семантичні аспекти метафоризованих лексико-фразеологічних номінацій неправди та обману в сучасній англійській мові: Автореф. дис-ї на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. – Харків, 2004. – 20с.
7. Телия В.Н. Вторичная номинация и ее виды. // Языковая номинация (Виды наименований). – М.: Наука, 1977. – С.129-221.

8. Bertram A. NTC's Dictionary of Euphemisms. – NTC Publishing Group, 1998. – 314p.
9. Denton, Robert E., Jr., Woodward, Gary C. Political Communication in America. – NY. Praeger Publishers, 1990. – 363p.
10. Rawson H. Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. (Revised Edition). – N.Y., Crown Publishers Inc. 1995. – 463p.